

Les Santes del 79

Guia de recursos núm. 38 / juliol 2019

L'any que ens
va empaitar
la Momerota

Imatge portada: Joan Llavina

**Biblioteques
de Mataró**

« *La iniciativa popular, per voluntat municipal, tenia un sol objectiu: innovar la festa* »

Presentació de la Momerota.
25 de juliol de 1979. ACM.
Fons Fotografia Carreras-
Ajuntament de Mataró
Autor: Santi Carreras

La gran conquesta de Les Santes de 1979 és, justament, la implicació dels voluntaris

Vint-i-cinc de juliol de 1979. El relat simbòlic i emocional de Les Santes s'explica de manera diferent des d'aquella tarda assolellada de Sant Jaume, quan la Momerota irromp a la plaça de Santa Anna. La seva aparició, tan intensa i sobtada, és comparable a la punxada del fibló que, de cop i volta, injecta saba nova i un xut d'adrenalina al teixit d'una festa que els últims anys del franquisme vivia a la inòpia, condemnada a morir d'ensopiment.

Bufaven aires nous. Feia més de quaranta anys que no es feien eleccions municipals democràtiques. L'eufòria s'esbrava pels carrers, pletòrics de llibertat. El mes d'abril prenen possessió els càrrecs electes i s'empelta el pacte de progrés que s'aplica ràpidament a la gestió, de moment sense desavinences.

Arriba l'estiu i venen Les Santes. Per voluntat municipal, la iniciativa popular, el poble en definitiva, n'assumeix l'organització i concentra les energies en un sol objectiu: innovar la Festa Major. Un repte apassionant, plenament compartit, des del toc d'alerta que havien activat un grup de joves del Foment Mataroní, el 1975 i anys successius. Els cartells, butlletins i actes paral·lels amb l'eslògan "Les Santes: fem-ne festa major" no solament eren un reclam per transformar la festa i potenciar-ne el caràcter participatiu, sinó que

denunciaven la pèrdua de referents, com a aposta decidida per preservar el pòsit d'actes genuïns, el patrimoni cultural en risc de desaparèixer.

El vint-i-cinc de juny, l'endemà de Sant Joan, es va constituir el plenari de la Comissió de la Festa Major. La invitació oberta, publicada en premsa, aplega un centenar de persones. Pluja d'idees i mètode assembleari en la presa de decisions, provant de trobar un mínim d'eficàcia per consensuar i integrar els acords, estalviant debats estèrils. De cara al gra, sense temps per a la retòrica, l'aventura era suggestiva i el bagatge, enriquidor. Amb el seu caràcter calmos, Pere Anton Fusté, regidor responsable de Fires i Festes, s'empassava de gust les reunions maratonianes, donant carta blanca i tota la confiança. Antoni Segarra, com a regidor de Cultura, era també un interlocutor fonamental per desencallar problemes i buscar solucions.

Els "okupes" del saló més noble de l'Ajuntament estenien cada vespre el paper d'embalar que feia de pissarra. Ordre del dia, model de festa, criteris funcionals, comissions de treball... A fi que les decisions adoptades fossin legitimades pel Ple municipal es va constituir una executiva amb membres de l'Ajuntament i de vuit entitats (Foment Mataroní, Grup de Teatre Xaloc, Sala Cabanyes, Coordinadora de Grups d'Esplai, Òmnium Cultural, Orfeó Mataroní i les associacions de veïns de Mataró-Centre i de Peramàs-Esmandies).

Dia a dia, fins a les tantes de la matinada, s'anaven ultimant tots els detalls en un apassionant *work in progress* (els espectacles al Parc, els concerts al Fossar Xic, l'esplai infantil,

els actes al carrer, els balls, la demostració castellera, els focs, les sardanes, les havaneres, la cursa popular...). Els plantejaments sobre les cercaviles més controvertides, com l'Anada a Ofici, a la qual eren reticents algunes autoritats, s'encaminen amb bon criteri. Queda clar que La Missa de les Santes és molt més que un acte de culte. També es parla d'economia, d'aspectes tècnics i de muntatge, de publicitat...

Eduard Alcoy proporciona la imatge per al cartell. L'adhesió de l'artista, sense cobrar ni un ral, reforça la filosofia del voluntariat com a valor predominant. La gran conquesta de Les Santes de 1979 és, justament, la implicació dels voluntaris. Convé recordar que els serveis municipals de Cultura i l'actual brigada encara no existien. La gestió econòmica de la festa, que tenia un pressupost ajustadíssim que no podia ser cobert únicament per l'assignació municipal, va ser un èxit. Quan es va fer el rendiment públic de comptes, el romanent va servir per comprar focus i cadires per a altres festes i esdeveniments.

Des d'un local a La Riera, els membres de la Comissió es quintuplicaven a l'hora de fer feina. Totes les obligacions tenien resposta. Negociar contractes, visitar empreses, redactar textos, presentar els actes, cantar a la missa, disparar coets, carregar el camió per transportar tanques i empostissats, muntar escenaris, penjar focus, plegar cadires, fixar cartells, repartir programes, instal·lar bars, despatxar begudes, vendre samarretes, netejar espais i, fins i tot, passar la barretina a les captes de col·laboració de determinats actes.

El desideràtum del canvi, la nova manera de fer i entendre la festa, es va traduir en una resposta massiva al carrer

La Momerota sortint de l'Ajuntament. 27 de juliol de 1979
ACM. Fons Fotografia Carreras-Ajuntament de Mataró
Autor: Santi Carreras

El desideràtum del canvi, la nova manera de fer i entendre la festa, es va traduir en una resposta massiva al carrer. Com un regal valuós, recobrava sentit l'expressió de Salvador Espriu, a *Primera Història d'Esther*: "Les Santes del juliol, gal·la de la Maresma, una petita pàtria entre les vinyes i el mar". La Crida de l'alcalde Joan Majó i la traca de tants anhels compartits esbombaven l'inici de Les Santes en democràcia. Tothom en tenia ganes. El flabiol virtuós de Quirze Perich, que gaudia del màxim respecte i autoritat, posava en dansa gegants i nans.

Un cop a la plaça de Santa Anna, es manté l'expectativa del secret més ben guardat. La Momerota s'havia incubat d'amagatots, sense demanar subvenció, als baixos de la finca de Les Figueretes, que després passaria a ser escola bressol municipal. Lluís Hugas i Joan (Uanxo) Fradera van fer caixa

comuna per adquirir els materials de construcció de la figura amb els ingressos que percebien com a portadors de gegants, quan la feina de l'antiga colla era remunerada.

L'actor Boris Ruiz, amb la tècnica que havia après amb Els Comediants, s'encarrega d'executar la part més creativa: modelar i pintar la testa banyuda. El fuster Paco Siles, el costellam. La modista Pilar Lluch Julià, amb l'ajut de la seva germana Teresita, s'ocupa de tallar i cosir la roba, aprofitant cortinatges del Foment, l'antic teatre Principal. Mercè Hugas broda sobre el domàs del llom l'escut de Mataró. Tot és autèntic, com la cua de l'animal que proporciona la carnisseria Vilarrupla.

Els últims retocs per guarnir la Momerota es fan a correuita a l'obrador de Pilar Lluch al carrer d'Amàlia número 30. Fins i tot, el geganter Víctor Ligos ajuda en la costura aquella mateixa tarda. La necessitat obliga. No hi ha temps per a més. És l'hora. Els momeroters, que prèviament havien assajat el ball amb pals d'escombra, han de desistir quan proven de debò el pes de la figura. Montse Calsapeu es veu obligada a improvisar una coreografia d'urgència que es practica a la plaça de les Tereses, just abans de sortir.

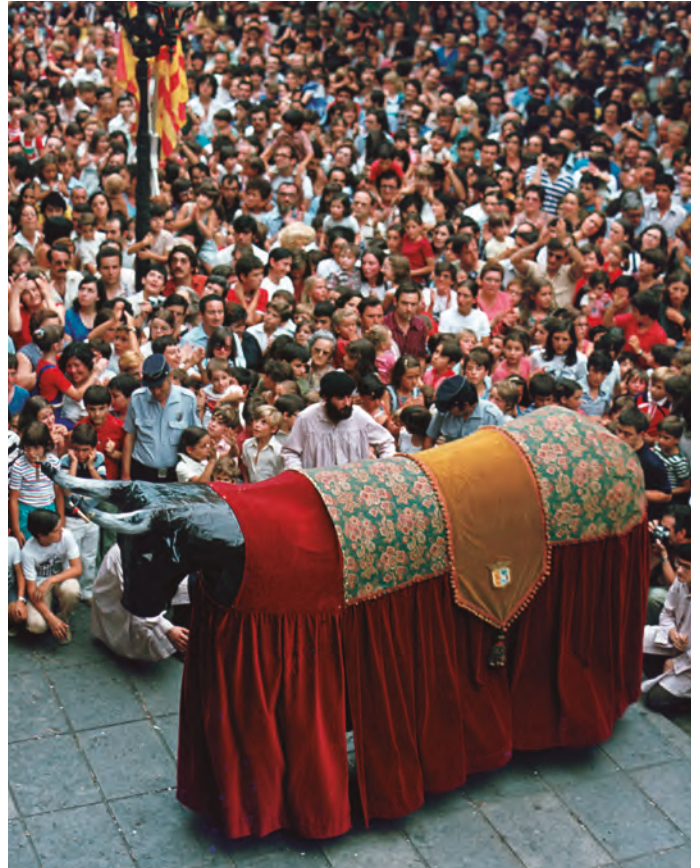
La presentació de la Momerota remet a les rondalles. El regne de la imaginació i la utopia s'instal·la de cop i volta a l'univers de la festa. "Tems era tems, aquell de quan les bèsties parlaven i els ocells tenien dents..." Les paraules en viu no obliden la iniciativa popular que hi ha al darrere, ni la ferma voluntat de donar a la ciutat aquella figura amb cap de bou que té un nom estrofolari.

Construcció del cap de la Momerota. 1979
Autor: Joan Llavina

Encesa de la Momerota. 1979
 Autor: Miquel Sala

La Dormida. 1979
 Autor: Josep Maria Clariana

“Puix que la Momerota és viva, toquem a festa (...) Ja tenim un tro preparat”... És aleshores que, estampits en corredisses i xiscles de cridòria, toca fugir per cames i posar-se a cobert del buf pirotècnic i la fúria salvatge d'aquella bèstia, encara sense domesticar, que fa les primeres envestides muralla avall. Els momeroters semblen sorpresos per aquella excitació incontrolable i no paren de cridar: Foc! La Momerota té sang calenta i costa amansir-la. Només s'atura, encerclada per la multitud, quan es disposa a ballar la bella melodia d'Assumpta Valls que interpreten per primer cop els Grallers de Mataró.

Aquell mateix any, la Momerota és ben rebuda a les festes de Círrera i fa noves relacions a la Mercè. Si a la mitologia clàssica grecoromana el brau és la forma que pren el sobirà dels déus en el rapte de la nimfa Europa, va quedar demostrat que un endimoniartefacte pirotècnic, amb cap de bou i cos de mulassa, era capaç de provocar per Les Santes un enamorament semblant.

El 25 de juliol de 1979 la Momerota i els momeroters van adquirir carta de ciutadania. L'efecte catàrtic de la vivència compartida al carrer va capgirar com un mitjà l'estat d'ànim de la festa. La clau era la participació, amb una recepta ben divertida. Al capdavant, deixar-se empaitar per la Momerota i eixorivir Les Santes era més senzill del que semblava.

FONTS PER A UNES NOVES SANTES

AMADES, Joan. *Costumari català: el curs de l'any*. Barcelona: Salvat, 1950. 5 v.: 1. Hivern; 2. Carnestoltes. Quaresma. Setmana Santa. Cicle Pasqual; 3. Corpus. Primavera; 4. Estiu; 5. Tardor. Amb música pautada.

AMADES, Joan. *Folklore de Catalunya*. Barcelona: Selecta, 1979. Vol. 2: Cançoners, cançons, refranys, endevinalles. Vol. 3: Costums i creences.

Bloc mataroní: una manera de fer història. Mataró: Patronat Municipal de Cultura; Barcelona: Alta Fulla, 1990. Col.: Caps de bou; 16. [edició facsímil].

Cinc mil refranys catalans i frases fetes populars. Barcelona: Millà, 1997.

ESPINÀS, Josep M. *Festa major*. Barcelona: Destino, 1969.

FÀBREGAS, Xavier. *Cavallers, dracs i dimonis: itinerari a través de les festes populars*. [Barcelona]: Abadia de Montserrat, DL 1976.

FOIX, J. V. *97 notes sobre ficcions poncianes*. Barcelona: La Magrana, 1977.

LLOVET, Joaquim. *La Ciutat de Mataró*. Barcelona: Barcino, 1959. 2 v.

OPISSO, Ricard. *Opisso: àlbum*. Barcelona: Marte, 1965.

PELLICER i PAGÈS, Josep Maria. *Synthesis historial d'aquesta ciutat en relació amb sa major gloria las Santas patronas y patricias Juliana y Symphroniana verges y martres*. Mataró: Estampa de H. Abadal, 1902.

RATHLEF, Elisabeth von. *Siluetes de Barcelona*. Barcelona: Juventud, 1974.

RIBAS i BERTRAN, Marià. *Origen i fets històrics de Mataró*. Mataró: Impremta Minerva, 1934.

BIBLIOGRAFIA POSTERIOR

ÀLVAREZ, Dani. *No n'hi ha prou!*. Mataró: ...i 15! Associació Cultural; Ajuntament de Mataró, Direcció de Cultura, 2017.

[CALSAPÉU, Jaume; MARFÀ, Carles; RIU, Xavier; SOLÀ, Jordi.] 20 anys de Santes. Gent al carrer a *Les Santes MCMXCIX*. Mataró, 1999.

GUANYABENS i CALVET, Nicolau E.; PUIG, Quim (fotog.); PERAN, Espartac (pròleg). *Les Santes, la festa major de Mataró*. Tarragona: Arola, DL 2010.

PALOMER i FERRER, Artur (Pa) (il.); CABRÉ, Toni (text); COMAS, Pep (pròleg). *Les Santes: quan els capgrossos fem Festa Major...*. Mataró: Robafaves, 1982.

ENREGISTRAMENTS SONORS

BLANCH, Manuel. *Missa de Glòria de Manuel Blanch amb motiu de la celebració dels 150 anys de la seva composició*. [Mataró]: La Col, DL 1999. 2 discos (CD).

Les Santes amb lletra i música. Mataró: Associació Cultural i 15, 2010. +CD

Autor: Sergio Ruiz

De l'1 al 31 de juliol Aparadors i Mostres Documentals a les Biblioteques de Mataró

Entre 1975 i 1979 es va gestar una nova manera d'entendre i viure la Festa Major. El grup de joves que ho va fer possible va consultar exhaustivament els llibres escrits pels entesos del país sobre tradicions, diades i festes populars.

Llibres disponibles a la Xarxa de Biblioteques Municipals

Opisso: àlbum

97 notes sobre ficcions poncianes

No n'hi ha prou!

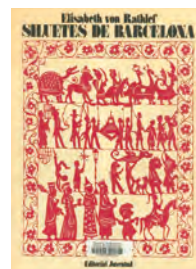
Festa Major

Cinc mil refranys catalans i frases fetes populars

Folklore de Catalunya

Siluetes de Barcelona

Les Santes MCMXCIX

Cavallers, dracs i dimonis: itinerari a través de les festes populars

BIBLIOTECA POMPEU FABRA

Plaça d'Occitània, s/n
tel. 937 412 920
b.mataro.pf@diba.cat
08302 MATARÓ

HORARI

de dilluns a divendres
de 9.30 a 14 h
de 15.30 a 20.30 h

dissabtes
de 10.30 a 14 h i
de 15.30 a 19.30 h

- culturamataro.cat
- bibliotecavirtual.diba.cat
- Biblioteques de Mataró
- @bibliosmataro
- bibliosmataró
- @bibliosmataro

BIBLIOTECA ANTONI COMAS

C. d'Enric Prat de la Riba, 110
tel. 937 022 813
b.mataro.ac@diba.cat
08301 MATARÓ

HORARI

dilluns, dimarts i dijous
de 15.30 a 20.30 h

dimecres i divendres
de 9.30 a 20.30 h

dissabtes
de 10 a 14 h

EDITA I ORGANITZA:

COL·LABORA:

